

מרק עוף מתרנגולת המטילה ביצי זהב !?

מאת: ד"ר מיכאל פקטור

בכ"ו בתשרי תשס"ה – 11.10.2004 הגישו מספר ח"כים ובהם ח"כ מל פולישוק-בלוך, אופיר פינס פז ועוד שישה חברי כנסת ממפלגות שינוי והעבודה, הצעת חוק חדשה המיועדת ל"עודד העברת ידע וטכנולוגיה לתועלת הציבור". מטרה ראויה זו תמומש על ידי רגולציה של העמקת רישיונות וניצול מסחרי של פטנטים פרי עבודת חוקרים במוסדות אקדמאיות ישראליות.

נכון להיום, תמלוגים על פטנטים של ממצאים עובדי אוניברסיטאות, מחולק בין המוסד והממציא, כך ש 40% עוברים לממציאים עצמם. אומנם, רוב הבקשות לפטנט מסתיימות ללא כלום, אולם מידי פעם "עורק הזהב" נגלה וממצאים אקדמאיים מתעשרים עד מאוד. קופקסון (COPAXONE) ורביף (REBIF) הינם תרופות המיועדות לטיפול בטרשת נפוצה שפותחו במכון ויצמן. אקסלון (Exelon), תרופה המיועדת לטיפול באלצהיימר ודוקסיל (Doxil) פותחו באוניברסיטה העברית. ארבע תרופות אלה יחדיו נמכרו במעל 2 מיליארד דולר ב 2003, פעולה שהכניסה מיליוני דולרים בתגמולים הן לאוניברסיטאות והן לממציאים עצמם.

ולא מדובר רק בתרופות. אלגוריתם להצפנה שפותח במכון ויצמן עומד בבסיס המוצרים של חברת NDS - חברת ההיי טק המצליחה ביותר בירושלים אשר נמכרה ב 250 מיליון דולר אשתקד. השיטה הקיימת יוצרת שיתוף פעולה פורה בין התעשייה לבין המוסדות האקדמיים, מממנת מלגות מחקר לסטודנטים ומייצרת עבודה.

האווירה האוניברסיטאית גורמת להקמת חממות טכנולוגיות אשר גורמת להקמת פארקים לתעשיית העילית. פארקים אלה מייצרים עבודה בכל הרמות החל משירותי שמירה וניקיון, עובר לפקידים ומזכירות וכלה בניהול, תמיכה טכנית וקבלני משנה. עקב העובדה שעשירים משלמים כ-50% מהכנסותיהם למס הכנסה, הרי שגם הממשלה יוצאת נשכרת מהמהלך. כולם נהנים.

השיטה הנוכחית של הענקת תמלוגים לממציאים עצמם, החלה בארץ לפני 25 שנה. את השיטה אימצו בארה"ב ובהמשך גם ביפן ואירופה.

אם החוק החדש יעבור, הדחף להגיש בקשות לפטנט יאבד. יתכן שהאקדמאים לא יגישו בקשות לפטנט ויעדיפו להתמקד בכתיבת מאמרים. לחילופין, ולאור העובדה שרוב הפרופסורים העוסקים במחקר מדעי שימושי נמצאים באוניברסיטות בחו"ל לפחות כחודשיים בשנה, סביר להניח שהם יעדיפו להגיש בקשות לפטנט בחו"ל בחופשות הקיץ. הכלכלה כולה תפסיד.

וכבר היו דברים מעולם. הממציא הבריטי החשוב ביותר במאה הקודמת היה Sir Frank Whittle סיר פראנק וויטל שהמציא, פיתח וקידם את מנוע הציקלון. עקב רגשי תסכול מהתנהגות ממשלת בריטניה, וויטל היגר לארה"ב שם שירת כפרופסור במכללת חיל הים האמריקאי וכיועץ ליצרנים אמריקאיים. אוניברסיטת קמברידג', רולס-רויס וכלכלת הממלכה המאוחדת הפסידו.

כדאי לזכור את הפתגם: "If it works; don't fix it!" - אם משהוא עובד - אל תתקן אותו!"